

Open
Monumenten
Dag

Heusden
's-Hertogenbosch
Sint-Michielsgestel
Vught

DIEREN

IN DE

STAD

OPEN
MONUMENTEN
DAG

Kinderroute

Open Monumentendag

Zaterdag 13 september 2025

Route kinderen
Open Monumenten Dag

DIEREN

IN DE

STAD

Stadssafari

Vandaag ga je op stadssafari!

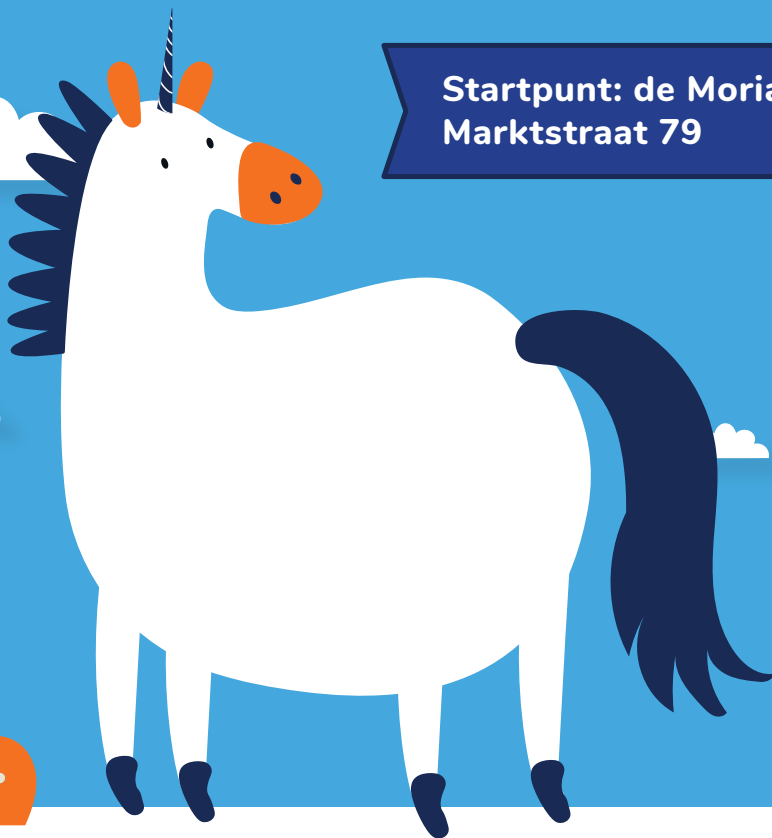
Op oude gevels kun je vaak bijzondere dieren ontdekken: echte dieren zoals leeuwen en adelaars, maar ook fantasiedieren zoals een eenhoorn. Deze dieren stonden vroeger symbool voor kracht, moed en bescherming.

Let dus goed op tijdens de wandeling – wie weet spot jij een stoere leeuw of een magische eenhoorn!

Startpunt: de Moriaan,
Marktstraat 79

1

Routekaart

1. De Moriaan
2. De Markt
3. Schapenmarkt
4. Vughterstraat
5. Achter de Drie Zwanen
6. Tilmanshofje
7. Parklaan
8. Pieckepoort
9. Vughterstraat
10. Berewoutstraat
11. Uilenburg/Mariënborg
12. Lamstraatje
13. Stoofstraat/Snellestraat
14. Minderbroedersstraat / Pensmarkt
15. Terug naar de Moriaan

Haal hier je cadeautje op!

2

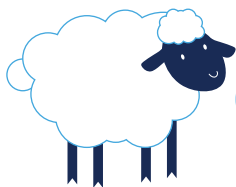
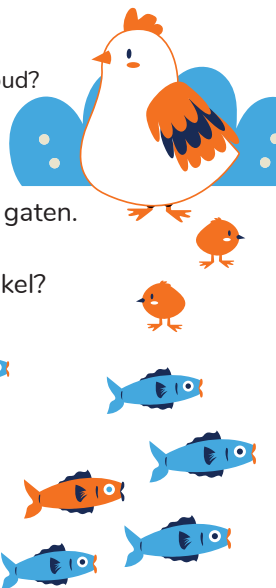
Je loopt de Moriaan uit en staat dan op de Markt.

Hier zitten ook dieren verstopt in de gebouwen, geen echte, maar beelden van dieren in steen, op gevels of als schilderijen. Soms zijn ze zo goed verborgen dat je ze bijna mist!

Ga mee op speurtocht over de Markt en kijk goed om je heen.

Kun jij ze allemaal aanwijzen?

- ☐ **Het vergulde duifke**
Kijk omhoog naar een rood gebouw! Zie je dat kleine duifje van goud? Misschien brengt hij wel een geheime boodschap mee!
- ☐ **De adelaar**
Een grote, stoere vogel met scherpe ogen. Hij zit vaak hoog op een gebouw, want hij houdt alles in de gaten.
- ☐ **De eenhoorn**
Kun jij deze eenhoorn vinden in het raamkozijn van een winkel? Hoe denk je dat een eenhoorn zou hinniken? Doe het maar eens voor!
- ☐ **De kip**
Tok tok! Een kip tussen de stenen? Jazeker! Ze verstopt zich heel slim tussen een raamkozijn.
- ☐ **De vis**
Deze vis zwemt niet in het water, maar op de muur van een zij-ingang van de markt! Zie jij waar hij zich verstopt?
- ☐ **De paardjes**
Hinnik hinnik! Zie je de paardjes in de muur van het stadhuis staan? Ze lijken stil te staan, maar als je goed kijkt, gaan ze zo rennen!

3

Loop nu verder naar de Schapenmarkt. Er zijn nu allemaal winkels te vinden, maar waarvoor denk je dat deze plek vroeger werd gebruikt?

Hier werden vroeger schapen (en ook andere dieren) verhandeld. Wist je dat schapenwol heel speciaal is? Het werd zelfs vroeger soms gebruikt als isolatiemateriaal. Het kan daarom best dat er in sommige van deze oude gebouwen tussen de muren nog schapenwol te vinden is!

Kijk goed om je heen terwijl je loopt!

Er zijn nu geen schapen meer te vinden in deze straat. Hoog op een sokkel is wel een ander dier te vinden. Hij is van goud en brult hard.

Weet jij welk dier het is?

Antwoord: Leeuw

Loop rechtdoor naar de Vughterstraat!

Nu gaan we verder lopen richting de Vughterstraat. Kijk goed om je heen, want er is veel te ontdekken! Blijf wel altijd op de stoep lopen, zo blijf je veilig.

Op welk huisnummer vind je twee bijzondere vogels die je wellicht kent uit de tekenfilm *Finding Nemo*?

.....
Antwoord: Vughterstraat 4

Vughterstraat 98 - Kijk goed naar het raamkozijn... Zie jij iets bijzonders? Er verstopt zich een dier dat lijkt te waken over het gebouw. Het heeft schubben, klauwen en misschien zelfs vleugels... Welk magisch dier denk jij dat het is?

.....
Antwoord: Draak

Vughterstraat 105a - Kijk naar boven: Van welk dier is dit hulpmiddel?

.....
Antwoord: Paard

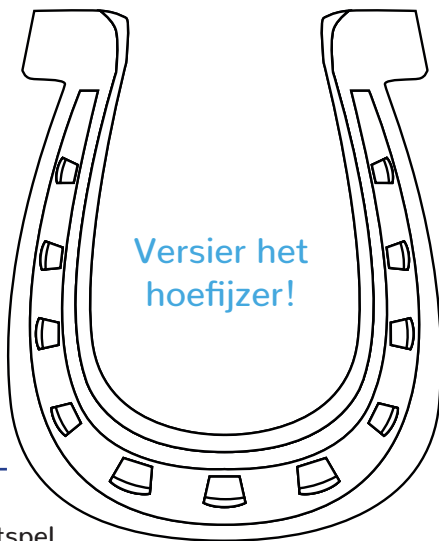
Hoefijzers... mensen dachten dat het geluk bracht. Een hoefijzer wordt vaak versierd als geluksbrenger en symbool van bescherming. Het ophangen van een hoefijzer, meestal met de opening naar boven, wordt gezien als een manier om geluk aan te trekken en ongeluk af te weren.

Iets verderop staat een oud pand. Het heet '**De vier azen**', net als de kaarten in een kaartspel. Als je goed naar een gebouw kijkt, kun je vaak ontdekken hoe oud het ongeveer is.

Gebouwen uit **1400** hebben vaak:
 simpele muren; kleine raampjes en donkere uitstraling
 Gebouwen uit **1600** hebben vaak:
 trapgevels met decoraties, ramen met kruiskozijnen
 Gebouwen uit **1800** hebben vaak:
 rechte, eenvoudige gevels, grote ramen, meestal zonder trapgevel

Uit welke tijd denk je dat dit gebouw komt?

.....
Antwoord 1665

Wist je dat... delen van het gebouw dus al bijna 400 jaar oud zijn? Dat is ouder dan je opa én overgroot opa bij elkaar! En toch staat het er nog steeds, stevig en trots. Dat is pas knap gebouwd!

Lijkt de route toch iets te ver wandelen?

Sla dan rechtsaf naar de **Berewoutstraat** en vervolg je route (ga dan verder naar nummer 10)

5

Sla op de Vugtherstraat, Achter de drie zwanen, links af.

Kijk goed naar huisnummer 4...

Zie je iets aan de muur hangen? Er hangen kleine huisjes aan de buitenkant van het gebouw. Maar het zijn geen gewone huisjes — het zijn vogelhuisjes!

Hoeveel vogels denk jij dat er aan de buitenkant van dit huis wonen? Tel de vogelhuisjes maar eens. Zou er iemand thuis zijn?

Tip: ga van de route af en sla links af bij 'Achter Het Zwarte Beerke', de Kuipertjeswal in. Je kunt nu een bezoek brengen aan Sint-Catharinakerk. Zij hebben vandaag hun deuren geopend dus neem vooral een kijkje binnen.

Wist je dit al?

Onder de grote Sint-Catharinakerk stroomt een echte rivier: **de Binnendieze!** Dat betekent dat je hier in 's-Hertogenbosch met een bootje onder een kerk kunt varen. Best een beetje spannend, toch?

6

Je loopt nu rechtdoor en houdt links aan. Welkom bij het Tilmanshof! Dit is een rustig pleintje met huizen eromheen. Het lijkt wel een geheime binnenplaats, verstopt in de stad.

Wist je dat...

het Tilmanshof is gebouwd in een bijzondere stijl die je niet vaak ziet in Den Bosch? De huizen zijn in de jaren '30 gebouwd, met ronde vormen, schuine daken en stoere bakstenen. Dat heet de Chaletstijl – een bouwstijl die gebouwen laat lijken op kunstwerken! Let maar eens op de mooie details in de bakstenen en het houtwerk. Elk huisje is een beetje anders!

7

Je loopt verder en komt uit op de Parklaan. Hier slaan we straks rechtsaf, maar... Kijk eerst eens recht naar voren! Daar zie je de uitgestrekte natuur van Het Bossche Broek liggen. Het lijkt misschien rustig, maar er wonen heel wat dieren in dat groene gebied.

Welke dieren denk jij dat daar wonen? (**Hint:** het zijn er meer dan je denkt!) Sluit je ogen. Welke geluiden van dieren hoor je?

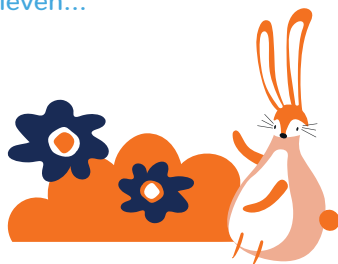

Parklaan 27 – De Garage, let op... hier zit een dier dat zich héél goed kan verstoppen! Kijk goed naar de buitenkant van het restaurant. Kun jij het dier vinden dat zich stiekem tussen de letters heeft verstopt?

.....
Antwoord: Konijn

We lopen verder. Bij **Heetmanplein 3**, aan de overkant van de straat, zie je een groot kunstwerk op de muur van een gebouw (je hoeft niet over te steken).
Kijk goed en zoek naar dieren die in het water leven...
Welke dieren zie jij?

.....
Antwoord: Vissen

8 Sta even stil bij de Pieckepoort

We zijn nu op het Wilhelminaplein, heel lang geleden stond hier een grote stadspoort: **de Pieckepoort!** Door die poort gingen mensen elke dag de stad in en uit, soms met hun paarden, karren of gewoon te voet. Er was ook een klein bruggetje over het water, zodat ze makkelijk de stad konden binnenkomen.

Op de muur (rechts bij ingang tot Vugtherstraat) zie je nu een steen met een afbeelding van hoe de Pieckepoort eruitzag in het jaar 1638.
Best bijzonder hè, dat je zo een kijkje in de geschiedenis kunt krijgen?

9 Sla rechtsaf de Vugtherstraat in.

Op nummer 299, bij KunstRegie zorgen ze voor glas-in-lood ramen, zoals in de grote kerk de Sint-Jan. Ze maken, repareren en beschermen deze kleurrijke ramen.

Vugtherstraat 254 - Hier vind je twee huizen met coole namen: Het Rooie Leeuwke en De Swarte Sleutel. Maar weet je wat er gebeurt als je de kleuren van deze namen mengt?
Welke kleur krijg je dan?

.....
Antwoord: Bruin

Op de gevel van nummer **211** zit een dier dat net is geland. Kun jij raden welk dier dat is? Het is een prachtig insect met gekleurde vleugels.

.....
Antwoord: Vlinder

Wist je dat...

glas-in-lood ramen al honderden jaren oud kunnen zijn? Het gekleurde glas wordt speciaal gemaakt door er metaal in te verwerken, waardoor het mooie kleuren krijgt. Tijdens Open Monumentendag kun je hier zien hoe ze werken en glas snijden. Echt knap om te zien, loop even naar binnen!

Tussen 201 en 203 in de Vughterstraat (huisnummer 201 en 203) zit een smal en laag steegje: Achter den Engel. Het is vernoemd naar het oude hoekhuis 'De Engel'. Vroeger kon je hier helemaal doorlopen tot aan de Westwal, maar nu staat er een houten poort en een hek met een engel erboven die op een trompet blaast! Het steegje is superoud en hoort bij het middeleeuwse stratenplan van de stad. De doorgang is zó laag (maar 1,70 meter) dat sommige volwassenen moeten bukken om erdoorheen te komen! **En vergeet niet: zoek onderweg de geheime vis... Dat is een knipoog naar de schilderijen van Jeroen Bosch!**

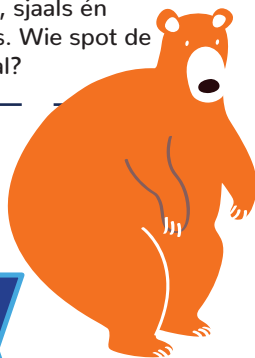
We lopen weer door en horen we daar een gezellig muziekje? Kijk goed naar de etalage van Hoofs, de carnavalswinkel van Den Bosch.

Zie jij daar een groen dier met een brede grijns?
Welk dier zie jij?

.....
Antwoord: Oetel/Kikker

Wist je dat...

tijdens carnaval in Den Bosch de stad even een andere naam krijgt? Dan heet het geen Den Bosch meer, maar: Oeteldonk! En het dier dat daarbij hoort? Juist: de Oetel, oftewel de kikker! Die zie je dan ook overal terug: in vlaggen, op petjes, sjaals én hier in de etalage van Hoofs. Wie spot de vrolijkste kikker van allemaal?

10 Sla linksaf de BEREwoutstraat in!

11 Sla rechtsaf... de UILenburg in!
Aan de linkerkant zie je bij het stadspark Mariënburg. En weet je wat daar te vinden is? Een heerlijke speeltuin! Dus neem gerust even pauze: spring, klim, klauter...

Klaar met spelen?
Wat hangt er buiten de deur van woning 30?

.....
Antwoord: Uil

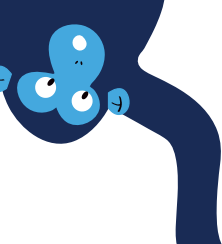

12 Sla rechtsaf het LAMstraatje in.
Oké, we beloven: geen flauwe grapjes meer over diernamen. Als je nu doorloopt, zie je recht voor je een restaurant met een bijzondere naam...

Kun jij ontdekken welk dier verstopt zit in de naam van het restaurant?

.....
Antwoord: Fret

Goed speurwerk! Fretjes zijn slimme, nieuwsgierige dieren — een beetje zoals jij tijdens deze tocht!

Draai je eens om!
Zie je die muur in de
zaak achter je?
Daar hangt
een heel vrolijk
behangetje vol lekkers.

**Maar van welk dier is dit het
lievelingseten?** (Hint: het is een slimme
klimmer met een lange staart)

Antwoord: Aap

13

Sla de Stoofstraat in en sla links af de Snellestraat in.

Dit scheve, wiebelende huis op de hoek, nummer 28, heet 'Het Misverstant', en is al gebouwd in de vroege 17e eeuw – bijna 400 jaar oud! Kijk maar hoe de bovenkant van het gebouw bijna over de stoep hangt... het lijkt bijna instortend, maar dat is een truc: binnenin zit een verborgen constructie die alles stevig houdt. In de jaren '60 was het huis bijna een ruïne, maar gelukkig is het gered en opgeknapt. En weet je wat cool is? Ze hebben expres de scheve voorkant zo gelaten – om te laten zien hoe oud het is!

Welk dier denk je dat wordt afgebeeld in de gevel?
En als jij dit gebouw mocht verbouwen, wat zou je dan veranderen?

Antwoord: Leeuw

14

**Sla rechtsaf de Minderbroedersstraat in
en je komt uit op de Pensmarkt!**

Wist je dat...

de Pensmarkt vroeger een drukke plek was waar mensen varkens kochten en verkochten? Varkens waren vroeger heel belangrijk voor de mensen, ze hielden varkens voor hun vlees, vet en huiden. Boeren uit de omgeving brachten hun varkens naar deze markt om ze te verkopen aan slagers en klanten die thuis vlees wilden maken!

**Tegenwoordig verkopen
ze hier geen varkens meer,
maar noem 3 producten die
ze wel verkopen.**

We lopen verder de Markt weer op.

Heel vroeger, toen er nog geen waterleiding was, haalden de mensen in Den Bosch hun water uit een grote waterput op de Markt. Daar konden ze water scheppen om te drinken, te koken en te wassen. Best bijzonder om te bedenken dat iedereen toen naar dezelfde put ging! Op de waterput zie je ook het wapenschild

van Den Bosch. Daar staat een groot, stoer dier op: een leeuw!

**Kun jij de leeuw op het wapenschild
vinden? En waarom denk jij dat ze
juist een leeuw kozen?**

Antwoord: De leeuw staat op het wapenschild omdat leeuwen vroeger werden gezien als sterk en moedig. Den Bosch wil laten zien dat de stad ook sterk en dapper is!

Aan het huis 'de Moriaan' hangt een speciale plaat (een gevelplaquette). Hierop staat een afbeelding van een man met een dier dat is de Moriaan zelf. Hij was vroeger een belangrijk figuur in Den Bosch.

Wat voor dier zou je op jouw eigen huisgevel zetten? En welke naam zou je jouw eigen huis geven?

Zoals je hebt gemerkt, zijn er op oude gevels vaak dieren te zien. Bijvoorbeeld leeuwen, adelaars of soms zelfs mythische dieren zoals een eenhoorn! Die dieren symboliseren kracht, moed en bescherming.

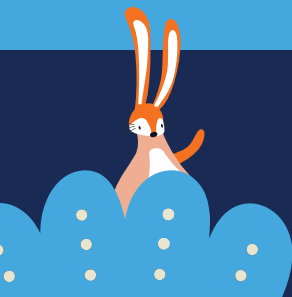
Kijk goed naar de gevel van de Moriaan. Kun jij een dier vinden dat kracht of moed uitstraalt?

Antwoord: De leeuw is een symbool van kracht en moed. Mensen hingen zulke dieren aan hun huizen om te laten zien dat ze dapper waren en dat het huis beschermd werd.

Super gedaan!

Jullie hebben heel goed gekeken en veel geleerd onderweg. Zo zie je maar wat je allemaal leert als je ook eens omhoogkijkt! Ga nu naar binnen, laat je antwoorden zien en haal daar jouw presentje voor het afronden van de wandeling.

DIEREN

IN DE

STAD

Open Monumenten Dag

Heusden
's-Hertogenbosch
Sint-Michielsgestel
Vught

